

Interview med Jørgen Labansen

formand for erhvervsrådet i Sisimiut, Grønland

Af Else Lidegaard

Jørgen Labansen, nyvalgt formand for erhvervsrådet i Sisimiut, Grønlands driftigste by, er på gennemrejse i København. Han hører til de ganske få rebeller, der hverken har kunnet indrulleres i den grønlandske politiske elite eller embedsmandsstanden – et forsøg nogle år som kommunaldirektør endte med åbent brud, og Jørgen Labansen valgte at arbejde for sig selv. Han har nu en regnskabs- og revisorvirksomhed i Sisimiut.

– *Men er der særligt meget erhverv at være erhvervsformand for? Den århusianske professor i økonomi, Martin Paldam, har jo beskrevet levende hvordan samfundsindretningen i Grønland forhindrer selv en Dynelarsen i at sælge dyner, som klimaet dog ellers skulle indbyde til?*

– Jeg kender godt Paldams synspunkter og er stort set enig med ham. Vi har 35 virksomheder i Sisimiut, og langt de fleste er private. Det er entreprenører, tømrere og andre håndværkere, men hovedparten er danskejede, og hele erhvervsrådet har været domineret af dansk indflydelse. Der har været meget dårligt samarbejde mellem erhvervslivet og politikerne som jo gerne vil grønlan-

Jørgen Labansen fotograferet af Else Lidegaard.

disere. Hele den økonomiske magt er hos danskerne.

– *Men er de fleste virksomheder ikke ejet af Hjemmestyret?*

– Jo, men de private har alligevel stor indflydelse på samfundet. Al håndværkervirksomhed er på private hænder. Hvis man f.ex. tager boligselskabet INE.

Else Lidegaard boede i Grønland fra 1953-61 og igen 1964-65. Hun har været timelærer på realskolen i Nuuk og free lance ved Grønlands radio. Siden har hun for Danmarks Radio lavet en række radio- og tv-udsendelser fra Grønland, senest radiocasteriet: »Glæden ved rigsfællesskabet«, sendt på program 1 19.12.1999.

Der er de fleste overordnede danskere, og de har bedre kontakt til de danske private mestre end til de grønlandske håndværksmestre. De danske erhvervsledere er typisk kommet op som håndværkere i 60'erne, hvor de tjente gode penge. Så har de giftet sig grønlandsk og er blevet fastboende i Grønland og klarer sig vældig godt. Det er næsten umuligt at etablere sig som *grønlandsk* håndværksmester, fordi det kræver kapital, og først for ganske nylig har man oprettet en fond til landbaserede virksomheder. Ellers har man kun kunnet låne penge til fiskerierhvervet.

– *Kunne man f.ex. ikke tage en sæson på en trawler og tjene gode penge og så etablere sig?*

– Hvad der kommer let, går let. De penge blev stort set drukket op. Men en ting der også gør det vanskeligt er at man i Grønland, hvis man f.ex. vil lave en produktionsvirksomhed på land, har samme veterinære krav som i Danmark til trods for det helt forskellige klima. F.ex. må man ikke blande kød og fisk, alt skal være i rustfrit stål, og der må kun gå en bestemt tid fra et dyr nedlægges til det indhandles. Men selv om sommeren er Grønlands temperatur jo som et dansk køleskab, så når fangeren har fangsten liggende i sin båd på åben sø, ligger den jo allerede på køl. I Canada f.ex. har man taget højde for det, så man har andre regler i de arktiske egne. Det andet bliver enormt bekosteligt. Man kan heller ikke kræve at de små fabrikker skal være selv bærende, når befolkningsgrundlaget er så lille, og konkurrencen med resten af verden så hård.

De store mastodonter som Royal Greenland – som er blandt de 100 stør-

ste virksomheder i Danmark – er nødt til at bruge eksperter udefra, og det samme gælder KNI, hjemmestyrets ind- og udhandlingsvirksomheder. Det betyder at priserne bliver tårnhøje, også fordi mange små praktiske opgaver bliver løst i Danmark – f.ex. reklamer, trykning etc. – i stedet for at man etablerede de nødvendige virksomheder i Grønland så pengene blev her. Man kan f.ex. bestille en påhængsmotor i Canada til 1/3 af hvad den koster i Grønland. Leveomkostningerne i Grønland er lige så høje som i Danmark, og etablerings- og driftsomkostningerne bliver meget, meget høje i forhold til indtjeningsmulighederne. Det eneste der er billigt er olien for at støtte alle påhængsmotorfiskerne. Men 100 jollefiskere koster enorme beløb, fordi deres indtægt er så lille at de ikke bidrager med skat og bor i boligstøttehuse, som de aldrig betaler. Samfundsmæssigt ville det være meget bedre, hvis man politisk arbejdede hen imod at tre jollefiskere f.ex. sluttede sig sammen om en kutter.

– *Men hvis jeg lige må vende tilbage – hvorfor kunne Dynelarsen ikke sælge dyner?*

– KNI – hjemmestyrets butikker – konkurrerer med de private virksomheder og prøver stik imod den politiske målsætning at kvæle al privat konkurrence, også f.ex. den forbrugerejede BRUGSEN. Og private kiosker, som sommetider kan være et springbræt til en større virksomhed, kvæler man ved at etablere KNI-ejede døgnkiosker lige ved siden af. Og selv om de er samfundsejede, har samfundet mere ud af det private initiativ fordi det giver erfaring så man måske i løbet af nogle år

Jørgen Labansen med en rødfisk på kroen. Foto: Else Lidegaard.

ved egen indsats kan skabe et bæredygtigt supermarked. Man har ikke skabt en grobund for privat industri i Grønland, og man kan ikke bare springe 10 trin over når man skal gå op ad en trappe.

– *Sisimiut havde jo tidligere en andelsvirksomhed, SEPINEQ. Er der nogen andelsvirksomheder i Grønland nu?*

– Andelsvirksomheder er yt. Den demokratiske proces er for langsom. Når pengene hersker, som de gør overalt nu, kan man ikke have demokratiske beslutninger. En anden ting der fordyrer tingene i Grønland er overadministrationen. Vi er 18 kommuner til en befolkning som Koldings. I Sisimiut, hvor vi bor 5.000 mennesker, har vi en kommunal administration på 60-70 personer. Politikerne snakker ganske vist hele tiden om at formindske driftsomkostningerne, men da jeg som bestyrelsesmedlem foreslog at INE i stedet for at have afdelinger i hver by skulle have distriktskontorer, var der alligevel ingen der var villige til at gennemføre det. En anden grund til at det ikke går i Grønland er at vi nok tilsyneladende har den nordiske form for demokrati, hvor embedsmændene sørger for kontinuiteten, når politikerne skifter. Men i Grønland er politikerne snarere kontinuiteten, mens embedsmændene ryger og rejser. Og journalisterne, som skulle kontrollere magten, bliver, så snart de har vist sig dygtige og kritiske, ansat som informationschefer hos de politisk styrede virksomheder, de skulle kontrollere.

– *Hvad skulle der til, for at Grønland kunne klare sig?*

– At man samlede indbyggerne i to-tre byer i Grønland, så man skaber bedre muligheder for større drift.

– *Hvad ville der så blive tilbage af GRØNLAND?*

– Hvad er der tilbage af grønlænderne, hvis det hele bliver subsidier? Verden er sådan i dag. Pengeøkonomien er blevet helt afgørende.